

dat de heer P.W. op 6 januari 1996 overlijdt en zijn nalatenschap toekomt aan eisende partij en zijn tweede echtgenote, A.-M.V.H., dewelke deze aanvaarden, en waarbij de nalatenschap in naakte eigendom toekomt aan eisende partij en in vruchtgebruik aan weduwe A.-M.V.H.

Overwegende dat mevrouw V.H. titularis is van een rekening bij verwerende partij die uitsluitend op haar eigen naam staat, waarvan thans eisende partij inzage vordert gedurende 10 jaar vóór het overlijden van wijlen P.W.;

(...)

In rechte

Overwegende dat verwerende partij een derde is in de relatie tussen eisende partij en mevrouw V.H.;

dat eisende partij toegeeft de gewenste informatie niet te hebben gevraagd noch gevorderd van mevrouw V.H., over wiens bancaire verrichtingen het uiteindelijk gaat, doch bovendien uitdrukkelijk ter zitting stelt deze informatie niet te zullen vragen of vorderen van mevrouw V.H.

Overwegende dat eisende partij ter zitting zelfs stelt “niet te moeten motiveren” waarom inzage wordt gevor-

derd aan verwerende partij, en dat zelfs inzage kan worden gevorderd over de ganse duur van het huwelijk, doch dat slechts 10 jaar wordt gevorderd omdat een bankier de gegevens van de klanten slechts gedurende 10 jaar bewaart.

Overwegende dat in casu eisende partij geen reeds verkregen en dadelijk belang heeft overeenkomstig artikel 18 Ger.W. om de vordering lastens verwerende partij te stellen daar eisende partij

1. niet bewijst dat mevrouw V.H. alle relevante informatie omtrent mogelijke elementen van de nalatenschap weigert te verschaffen (en toepassing dient gemaakt te worden van artikel 877 Ger.W.);

2. niet bewijst dat uit de onderhandelingen in het kader van de vereffening en verdeling van de nalatenschap van wijlen de heer P.W. blijkt dat er aanwijsbare redenen zijn voor de toepassing van artikel 792 B.W. in hoofde van mevrouw V.H.

Overwegende dat derhalve de vordering als onontvankelijk dient te worden afgewezen.

(...)

De procedure van overlegging van stukken

1. In onderhavig geval wenst een erfgenaam, enig kind van de overledene, een overzicht te bekomen vanwege de bankinstelling van de verrichtingen die gebeurd zijn op een eigen rekening van de langstlevende echtgenote van de decujus, en dit over een periode van tien jaar voorafgaand aan het overlijden van de decujus.

De vordering tot overlegging van dit stuk wordt als onontvankelijk afgewezen bij gebrek aan een reeds verkregen en dadelijk belang in de zin van artikel 18 Ger. W.

De motivering van dit gebrek aan belang luidt dat eisende partij geen bewijs levert dat zij de gegevens aan de langstlevende, eigenaar van de bewuste rekening, heeft gevraagd en dat eisende partij bovendien geen bewijs naar voren brengt dat de langstlevende echtgenote zich schuldig zou hebben gemaakt aan recel in de zin van artikel 792 B.W.

2. De vraag rijst of een dergelijke motivering wel strookt met de definitie van artikel 18 Ger. W. en de voorwaarden waaraan een vordering op grond van artikel 877 Ger. W. dient te voldoen.

Immers, hoewel dit niet expliciet uit het geannoteerde vonnis blijkt, is de rechtsgrond van de door eisende partij ingestelde vordering te vinden in het artikel 877 Ger. W., met name de procedure tot overlegging van stukken.

3. Had men te dezen geen belang om de overlegging van de gevraagde informatie te vorderen?

Het belang, zoals omschreven in de artikelen 17 en 18 Ger. W., is elk materieel of moreel voordeel dat door de persoon, die de vordering instelt, mag verwacht worden en waardoor zijn huidige rechtstoestand gewijzigd en verbeterd zou kunnen worden¹.

Als vereiste wordt gesteld dat het belang, naast rechtstreeks en persoonlijk, ook actueel moet zijn. Een actio ad futurum, bv. wanneer de schade nog niet ontstaan is, is met andere woorden in beginsel niet toelaatbaar.

Toch bevestigt het 2de lid van artikel 18 Ger. W. echter de ontvankelijkheid van een preventieve vordering, en met name wanneer de eisende partij nog niet noodzakelijk schade heeft geleden². Dit wordt onder meer gepreciseerd in de artikelen 584, 4° en 962 Ger. W.

Wat betreft het belang, of minstens de bedoeling van de vordering van eisende partij, ligt dit ongetwijfeld in het pogen om de hereditaire massa correct samen te stellen.

Tot deze hereditaire massa behoren niet enkel de op het ogenblik van het overlijden bestaande goederen, verminderd met de schulden, doch ook alle schenkingen, die de decujus tijdens zijn leven heeft gedaan.

Het is immers algemeen bekend dat een erfgenaam gehouden is inbreng te doen van alle giften, die hij als voorschot op erfdeel heeft ontvangen (artikel 843 B.W.).

¹ J. LAENENS, *Gerechtigd privaatrecht en bewijsrecht*, Antwerpen, U.I.A., 1989, 12.

² B. MAES, *Overzicht van het Gerechtigd Privaatrecht*, Die Keure, 1998, 98.

Een medeërfgenaar kan deze inbreng vorderen overeenkomstig artikel 857 B.W., doch dient in dit geval het bewijs te leveren van de schenkingen³.

Dit bewijs kan worden geleverd met alle middelen rechtens.

Door het instellen van de vordering tot overzicht van de verrichtingen op de persoonlijke rekening van de langstlevende wilde eiseres vermoedelijk aantonen, cq. minstens nagaan, of de decujus tijdens zijn leven geen schenkingen van eigen goederen heeft gedaan.

In voorkomend geval zouden deze schenkingen immers moeten worden ingebracht als deel uitmakend van zijn hereditaire massa.

De vraag rijst dan ook of eiseres inderdaad geen belang had bij het instellen van de vordering, gericht tegen de bankinstelling alwaar de bedoelde rekening werd geopend.

Volgens de Rechtbank niet, aangezien eiseres zich eerst had dienen te wenden tot de eigenaar van de rekening zelf, zijnde de langstlevende echtgenote.

Pas bij weigering door deze laatste zou men zich kunnen richten tot de bankinstelling zelf.

Aldus stelt de Rechtbank dat een partij een vordering tot overlegging van stukken in een welbepaalde volgorde moet instellen.

Deze redenering is mijns inziens voor enige kritiek vatbaar. Navolgend worden dan ook de voorwaarden voor de overlegging van stukken op grond van artikel 877 Ger. W. nader onderzocht.

4. Voorafgaandelijk weze opgemerkt dat de vordering tot overlegging van stukken op grond van artikel 877 Ger. W. principieel is ingesteld als een tussengeschied met het oog op de nadere bewijsvoering in een concreet geschil (artikel 879 Ger. W.)

Naar analogie van de overige wettelijk voorziene procedures om bewijzen te verkrijgen -schriftonderzoek (artikel 883 Ger. W.), valsheidsprocedure (artikel 895 Ger. W.) en deskundigenonderzoek (artikel 962 Ger. W.)-, die zonder enig probleem bij wijze van hoofdvordering kunnen worden ingeleid, moeten ook voor de overlegging van stukken dezelfde principes worden toegepast⁴.

In onderhavige zaak werd dit niet betwist.

De procedure van overlegging van stukken, zoals vervat in artikel 877 Ger. W., geeft aan de Rechter de mogelijkheid om in bepaalde omstandigheden en onder bepaalde voorwaarden de overlegging te bevelen in origineel of in afschrift van elk stuk waarvan een partij in het geschil of een derde houder is⁵.

De ratio legis van dit artikel moet worden gezocht in de loyale medewerking van de partijen aan de bewijsvoering, waarmee tegelijkertijd op formele wijze het adagium "nemo tenetur edere contra se" werd verworpen⁶.

5. Met betrekking tot de procedure van overlegging van stukken zijn vier voorwaarden te onderscheiden⁷.

5.1. Het stuk, waarvan afgifte wordt gevraagd, moet het bewijs zijn van een *ter zake dienend feit*; de relevantie van het feit en dus het nut van het stuk moet door de eiser worden aangetoond, doch het oordeel hiervan behoort soeverein aan de Rechter toe.

In onderhavig geval kan het nut van het opvragen van de bancaire verrichtingen worden gevonden in het bepalen van de omvang van de hereditaire massa, en vervolgens het eventueel instellen van een vordering tot inbreng lastens de langstlevende echtgenote.

Op basis van de gegevens met betrekking tot de bankrekening zou eventueel kunnen worden uitgemaakt of er inderdaad schenkingen van eigen gelden aan de langstlevende zijn gebeurd.

Zoals het vonnis uitdrukkelijk bepaalt, werd in casu het instellen van de vordering niet gemotiveerd, reden waarom de vordering mogelijks werd afgewezen.

5.2. Men kan enkel de overlegging vragen van een *stuk*, een begrip dat ruim moet worden geïnterpreteerd. Onder "stuk" kan immers worden verstaan elk gematerialiseerd stuk dat een bewijs kan verschaffen (akten, brieven, boekhouding, maar ook foto's, geluidsopnames, enz.).

Uiteraard moet het over te leggen stuk precies worden gedefinieerd. Vaagheid in de omschrijving zal dan ook met afwijzing van de vordering worden gesanctioneerd⁸.

Een overzicht van bancaire verrichtingen valt ongetwijfeld onder deze voorwaarde.

³ M. PUELINCKX-COENE, *Erfrecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1996, 396.

⁴ S. STIJNS, "De overlegging van stukken in het Gerechtelijk Wetboek, *Jura Falc.* 1984-85, 214; J. VAN COMPERNOLLE, "La production forcée de documents dans le Code judiciaire", *Ann. Dr.* 1981, 95.

⁵ S. STIJNS, *o.c.*, 199.

⁶ J. VAN COMPERNOLLE, *o.c.* 89.

⁷ S. STIJNS, *o.c.*, 208.

⁸ A. BRUYNEEL, noot onder Cass. 25 oktober 1978, *J.T.* 1979, 376.

5.3. De partij of de derde van wie afgifte wordt gevorderd, moet houder en werkelijk bezitter zijn van het gevraagde, minstens moeten hieromtrent overeenstemmende vermoedens bestaan.

Ook deze vermoedens beoordeelt de Rechter in feite en derhalve op een in cassatie onaantastbare wijze.

Het Gerechtelijk Wetboek gebruikt een algemene term; iedere houder, zelfs precair, is verplicht een stuk over te leggen op rechterlijk bevel⁹.

Er kan in casu weinig twijfel bestaan over het feit dat de bankinstelling, tegen wie de vordering werd ingesteld, houder en werkelijk bezitter is van de overzichten.

5.4. De afgifte kan worden gevraagd van een partij of van een derde.

Een derde is iedere particulier of openbare, natuurlijke of rechtspersoon die geen partij is in het geding.

De categorie van gebeurlijk aan te spreken personen is dus zeer ruim gedefinieerd, zonder dat enige hiërarchie of volgorde in de aanspreking wordt opgelegd.

In onderhavig geval wordt de vordering, zoals voormeld, bij wijze van hoofdvordering ingesteld.

Aangezien tussen eiseres en de langstlevende echtgenote geen geding hangende is, kan er moeilijk sprake zijn van de bankinstelling als derde in het geding.

Niettemin valt uit artikel 877 Ger. W. af te leiden dat de vordering tot overlegging van stukken principieel van eenieder kan worden gevraagd.

Door artikel 877 Ger. W. worden hieromtrent dan ook geen andere voorwaarden meer opgelegd, wat de Rechtbank in onderhavig vonnis blijkbaar wel heeft gedaan.

Nergens bepaalt artikel 877 Ger. W. tot wie men zich eerst dient te richten, noch of dat er aanwijsbare redenen voor handen moeten zijn van enig misbruik in hoofde van de tegenpartij -in casu dat er redelijke vermoedens zijn dat er recel zou zijn in hoofde van de langstlevende.

5.5. Eenmaal voldaan aan deze vier voorwaarden, is de overlegging van het gevraagde stuk nog geen verworven recht, aangezien het slechts een facultatieve maatregel betreft, die door de Rechtbank kan worden bevolen¹⁰.

5.6. Tegen het uitgesproken vonnis kan geen hoger beroep, noch verzet worden aangetekend (artikel 880, lid 2 Ger. W.)¹¹.

Het vonnis is van rechtswege uitvoerbaar (artikel 1496 Ger. W.)¹².

6. De overlegging van stukken kan evenwel worden beperkt. Immers, ingeval er wettige motieven zijn om de overlegging van het gevraagde stuk te weigeren, zal de Rechter deze motieven moeten eerbiedigen.

De twee voornaamste motieven van weigering zijn overmacht en het beroepsgeheim.

Ingeval van overmacht heeft de partij of de derde het stuk niet meer onder zich, en dit ten gevolge van omstandigheden buiten zijn wil om.

Het beroepsgeheim, eigen aan welbepaalde beroepen, zoals dat van advocaat of arts, kan een tweede obstakel vormen voor de overlegging.

Met een rijst de vraag of de bankier zich eveneens kan beroepen op een beroepsgeheim, meer bepaald haar bankgeheim.

In casu werd deze vraag niet behandeld, aangezien het antwoord hierop behoort tot de behandeling van de gegrondheid van de vordering en deze niet aan de orde is gekomen.

Sedert het Cassatie-arrest van 25 oktober 1978 geldt echter volgend principe: de bankier is niet gebonden door een beroepsgeheim in de zin van artikel 458 S.W., doch is enkel gehouden tot een contractuele discretieplicht¹³.

Zowel rechtspraak als rechtsleer zijn het erover eens dat de contractuele discretieplicht ten overstaan van haar cliënt voor de bank in bepaalde gevallen een wettige weigering uitmaakt¹⁴.

Opnieuw wordt dit echter aan het oordeel van de Rechter overgelaten, waarbij de noodzaak van het stuk voor de oplossing van het geschil als criterium zal worden gehanteerd.

7. Volledigheidshalve kan nog kort worden gewezen op de sancties bij niet-naleving van het rechterlijk bevel tot overlegging.

⁹ J. VAN COMPERNOLLE, *o.c.*, 92.

¹⁰ Cass. 2 juni 1977, *Pas.* I, 1012; *Arr. Cass.* 1977, 1019.

¹¹ Cass. 30 oktober 1978, *o.c.*, 248.

¹² J. VAN COMPERNOLLE, *o.c.*, 96.

¹³ Cass. 25 oktober 1978, *J.T.* 1979., 371, noot A. BRUYNEEL.

¹⁴ Kh. Brussel 12 maart 1973, aangehaald door BRUYNEEL, A.; A. BRUYNEEL, noot onder Cass. 25 oktober 1978, *J.T.* 1979, 376.

7.1. Vooreerst kan de partij of de derde die het rechterlijk bevel naast zich heeft neergelegd, worden veroordeeld tot een schadevergoeding op verzoek van de betrokken partij (artikel 882 Ger. W.).

Het bedrag van deze schadevergoeding wordt vrijelijk door de Rechter bepaald, rekening houdend met het vermoedelijk belang van het stuk in het geding.

7.2. De niet-neerlegging kan tevens strafrechtelijk worden gesanctioneerd, ingeval het stuk bedrieglijk werd vernietigd, veranderd of verborgen (artikel 495 bis S.W.)

7.3. Verder kan aan het bevel tot overlegging bijkomend een dwangsom worden verbonden¹⁵.

8. Uit de voorgaande uiteenzetting blijkt dat een partij, die de overlegging van een bepaald stuk wenst, zich niet aan welbepaalde voorafgaandelijke handelingen, of aan een specifieke volgorde dient te houden.

Artikel 877 Ger. W. voorziet geen voorwaarde met betrekking tot de persoon tegen wie de vordering wordt ingesteld, voor zover deze houder en werkelijk bezitter is van het stuk.

¹⁵ Kg. Luik 2 juli 1980, *J.L.* 1980, 241, noot G. DE LEVAL.

¹⁶ A. BRUYNEEL, noot onder Cass. 25 oktober 1978, *J.T.* 1979, 376.

De stelling van de Rechtbank in onderhavig vonnis dat eiseres geen reeds verkregen en dadelijk belang heeft, daar zij de vordering eerst had dienen in te stellen tegen de eigenaar van de rekening zelf gaat, mijns inziens, dan ook niet op.

Ook de motivering dat er geen belang voorhanden is, daar er geen aanwijsbare redenen zijn van recel in hoofde van de langstlevende, is een bijkomende, louter door de Rechtbank opgelegde, doch niet wettelijk voorziene voorwaarde.

Zoals reeds hoger gesteld, moet de procedure tot overlegging als maatregel ad futurum worden toegelaten, precies om bepaalde onjuistheden aan het licht te brengen.

Anderzijds kan ook niet worden ontkend dat vaak naar artikel 877 Ger. W. wordt gegrepen in een, zoals Bruyneel het stelt, "optique strictement exploratoire"¹⁶: men vordert lukraak alle mogelijke documenten in de hoop dat hierdoor ook maar iets meer te weten komt.

Nathalie LABEEUW
Assistent Instituut voor Familiaal Vermogensrecht
K.U.Leuven
Advocaat

BIJZONDERE OVEREENKOMSTEN

1999-00/236

BRUSSEL (7° KAMER), 17 DECEMBER 1998

A.R.: 1995/AR/773
Zet.: J. Staessens (Voorzitter), H. Debucquoy en D. Floren (Raadsheren)
Adv.: Mrs. L. Decaluwé en H. Verbaanderd

KOOP-VERKOOP - VERBORGEN KOOPVERNIEtigENDE GEBREKEN - BEGRIP "KORTE TERMIJN" IN DE ZIN VAN ART. 1648 B.W. - BEGRIP "VERBORGEN GEBREK" IN DE ZIN VAN DE ARTT. 1641 E.V. B.W.

De feitenrechter beoordeelt in feite en derhalve op on-aantastbare wijze de "korte termijn" in de zin van artikel 1648 B.W., binnen dewelke de koper de op verborgen koopvernietigende gebreken gestoelde vordering dient in te stellen.

Een verborgen koopvernietigend gebrek is een wezenlijk tekort die de zaak ongeschikt maakt voor het gebruik waartoe de koper het bestemde, een bestemming die de verkoper voldoende bekend is.

(N.V. C. t./ N.V. A. en N.V. K.)

(...)

1. Gegevens van de zaak in beroep:

1.1. C. stelde op 31 maart 1995 hoger beroep in tegen het vonnis van de derde kamer van 30 december 1994 van de rechtbank van koophandel te Kortrijk. Dit vonnis verklaarde haar vordering tegenover A. en K. ontoelaatbaar.

Haar vordering strekte tot:

- de ontbinding van de aankoop van een richttoren bij A., die deze laatste op 25 februari 1987 voor de som van 1.219.750 frank factureerde;
- de terugbetaling van de aankoopsom van 1.219.750 frank, meer de verwijntresten vanaf 20 maart 1987 aan de wettelijke intrestvoeten;
- de betaling van een schadevergoeding van 3.106.970 frank en 1 provisionele frank, meer de verwijntresten vanaf 20 maart 1987 aan de wettelijke intrestvoeten.

1.2. C. stelt dat het vonnis voorbijgging aan:

- de niet-conforme levering. Eerst de gerechtelijke expertise zou aan het licht gebracht hebben dat diverse onderdelen van de richttoren niet afkomstig waren van het door haar bestelde merk B. Haar instemming met de conformiteit kon dan ook niet afgeleid worden uit een voorbehoudloze aanvaarding en ingebruikneming van de toren.
- de verborgen koopvernietigende gebreken (artikel 1648 van het burgerlijk wetboek). Het vonnis stelde